

Toekomst Aver Heino en Zegveld onzeker

'Wie durft te investeren in regionaal onderzoek?'

De plannen voor één nationaal proefbedrijf voor de melkveehouderij in Friesland, Nij Waiboerhoeve, onderdeel van Dairy Campus, wordt door het overgrote deel van de sector en het agrarisch onderwijs ondersteund. De vraag is echter of de Wageningen Universiteit niet te snel de andere praktijkcentra opzij schuift.

Naast het nieuwe nationale proefbedrijf voor de melkveehouderij, dat op de huidige locatie Nij Bosma Zathe komt, zullen De Marke en Sterksel (varkenshouderij) blijven bestaan, maar voor Zegveld en Aver Heino is geen plaats meer in de plannen van de Wageningen Universiteit (WUR), omdat in de toekomst bijvoorbeeld de vraag naar biologisch onderzoek (Aver Heino) zou afnemen. „Wellicht dat er specifiek en breder onderzoek uitgevoerd kan worden op de praktijkcentra Aver Heino en Zegveld”, zegt directeur van WUR Livestock Research Paul Vriesekoop. „Onderzoek naar plattelandsontwikkeling voor Aver Heino of onderzoek naar de problemen van bodemdaling van veenweidegebieden voor Zegveld. In beide gevallen wordt veel meer vanuit gebiedsontwikkeling geredeneerd, dan vanuit onderzoek aan dieren. Maar de vraag blijft of voor dergelijke onderzoeken een praktijkcentrum nodig is.”

Het voortbestaan van de beide bedrijven is afhankelijk van andere partners, die moeten willen investeren in dergelijke regionale onderzoeks- en innovatieprogramma's en daarover wordt op dit moment uitvoerig gediscussieerd. „Lukt het niet om partners te vinden voor onderzoeksprogramma's en is er binnen dergelijke programma's geen functie voor een proefbedrijf, dan worden ze gesloten”, aldus Vriesekoop. Ook voor de Waiboerhoeve zijn nog geen vastomlijnde plannen, behalve dat het ophoudt als WUR-proefbedrijf.

Aver Heino

De conclusies van WUR, dat Aver Heino geen echt bestaansrecht meer heeft zonder de onderzoeken van de biologische sector, deelt Aver Heino-manager, Zwier van der Vegte, niet. „Er komen weliswaar minder opdrachten vanuit de biologische sector, maar we doen

steeds meer onderzoek voor de gangbare sector en daar zit een toekomstperspectief. Er liggen veel onderzoeksvragen waar wij aan kunnen werken. Om het voortbestaan van de landbouw in Gelderland en Overijssel te garanderen, moet er kennis verzameld worden. Daarnaast kunnen we uitstekend onze focus verleggen naar plattelandsontwikkeling en regiospecifieke onderzoeken voor landbouw, natuur en ook waterberging.”

Van der Vegte heeft al een naam in gedachten voor Aver Heino: Rurale Valleï als de tegenpool voor Dairy Valley. „We hebben nieuwe partners nodig, zoals LTO, het MBO- en HBO-onderwijs, maar ook Alterra en het LEI. De provincies zijn enthousiast. Overijssel draagt ons op handen, maar de agrarische sector moet willen samenwerken met anderen en eigenlijk ligt het voortbestaan van Aver Heino in handen van LTO-Noord. Zij moet aangeven of een ruraal onderzoek belangrijk is en landbouwfuncties verweven moeten worden met andere functies. Maar zelfs als LTO-Noord hiervoor kiest, blijft de vraag of voor ruraal onderzoek een proefbedrijf nodig is en of andere organisaties en overheden daarvan overtuigd zijn. Anders wordt het zwaar en moeten we afscheid nemen.”

▼ Biologisch melkveeproefbedrijf Aver Heino kan focus verleggen naar plattelandsontwikkeling en regiospecifieke onderzoeken.

Zegveld

Ook het voortbestaan van Melkveeproefbedrijf Zegveld hangt aan een zijden draadje, terwijl manager Frank Lenssinck een duidelijk regionale rol voor het proefbedrijf ziet weggelegd. „Hoe zit het straks met specifiek regionaal onderzoek. Ik geloof in cultuur- en kennisdragers. Landelijke experts bezitten veel kennis, die ingezet kan worden in regionale ontwikkelingstrajecten. Expertkennis alleen is echter onvoldoende om daadwerkelijk een stap verder te komen. De taal van de regio is onontbeerlijk om kennis tot waarde te brengen. Dat doen we nu al onvoldoende en het wordt straks nog minder. Niet voor niets geeft het ministerie van LNV het signaal af dat het rendement van LNV-onderzoeksgelden omhoog moet. Dat doe je niet door juist je fysiek terug te trekken uit de regio. We werken graag samen met regionale partners zoals PPP-Agro Advies. We zien de regionale partners als een belangrijke schakel naar de veehouders in de regio. Zij zien ons als de partij die nieuwe wegen durft te bewandelen. Landelijk ontwikkelde kennis over bijvoorbeeld

het 'indikken van melk' heeft in het noorden een kostprijsefficiëntie als grondslag. In het westen is de drijfveer om onder meer de vaak smalle en weinig draagkrachtige wegen te ontlasten. De uitwerking in het noorden kan voor zo'n thema weleens echt anders zijn dan in het westen."

Veenweidekoe

Volgens Lenssinck is melkveeproefbedrijf Zegveld ook belangrijk voor de veenweideboeren. „De broeikasgasproblematiek voor veehouders op veengronden is het grootst. Immers naast de stal en de mest stoot ook veengrond broeikasgassen uit. Bovendien hebben we hier te maken met de verzakking van veen. Dat vraagt om specifieke innovaties. We werken aan de ontwikkeling van onderwaterdrainage of toemaak als kleilaag op het veen. Dynamisch peilbeheer zien we als een andere mogelijkheid om inklinking van de veengrond te combineren. Bovendien zijn we zoekende naar de ideale Veenweidekoe. Koeien met grote klauwen in combinatie met een laag gewicht, of het veredelen van gras tot een specifiek veenweidegras dat een hoge voederwaarde heeft onder natte en zure omstandigheden. Daarnaast werken we mee aan de ontwikkeling van een aparte afzetketen voor blaarkopvlees en melk, een cultuurhistorisch ras voor de westelijke veenweide."

De provincies Utrecht en Noord-Holland en Zuid-Holland hebben volgens Lenssinck aangegeven een innovatieprogramma te willen starten, gericht op de westelijke veenweide. Over de invulling ervan is nog niets besloten. Net als bij Aver Heino wordt voor Zegveld ook de vraag gesteld of men bij dergelijk onderzoek een proefboerderij nodig heeft. „Ook binnen het onderzoekswereldje is er een groep die juist een praktijkcentrum als toegevoegde waarde ziet voor de uitvoering van een innovatieprogramma, maar sommige onderzoekers zien deze waarde niet in. Deze discussie is volop gaande. Voor een proefbedrijf gaat het dan vooral om risicovol onderzoek of onderzoek waar niet direct het economisch rendement voor ondernemers duidelijk is. Van onderwaterdrainage bijvoorbeeld was het economisch rendement niet direct duidelijk. Dat is op ons proefbedrijf ontwikkeld en gaat wellicht grootschalig toegepast worden. Ook naar de mobiele melkrobot wordt soms erg sceptisch gekeken, maar volgend jaar zal hoogstwaarschijnlijk de eerste op een praktijkbedrijf aan de slag gaan."

Melkveehouders zijn naar de mening van Lenssinck geen onderzoekers en slechts een zeer kleine groep wil echt innoveren. Het praktijkonderzoek moet daarom door wetenschappers gebeuren. „Geen boer toonde twee jaar geleden interesse om eendenkroos als veevoer te gaan produceren, terwijl er nu al

vier consortia aan de slag zijn met eendenkroos. Goede data vastleggen is ook een vak apart en niet geschikt voor boeren. Daarnaast zijn het normale praktijkbedrijven met economische motieven en willen ze niet te veel risico lopen bij innovatie. Ook is men meestal niet bereid bezoekers te ontvangen voor kennisontwikkeling."

Bestaansrecht

Frank Lenssinck is ervan overtuigd dat Zegveld als proefbedrijf nog steeds bestaansrecht heeft. „We kunnen zelfs gaan samenwerken met private partners als de ANWB of de Horeca om agrotourisme en landschapsbeheer als nieuwe economische peilers onder het platteland te ontwikkelen, maar ook het huidige onderwijs kunnen we helpen met een professionaliseringsslag om de opleiding weer echt aantrekkelijk te maken. Uit onderzoek blijkt namelijk dat er in het westen de komende jaren een tekort is van 30 procent aan opvolgers voor de melkveebedrijven. En hoe kan het toch dat energieproductie uit biomassa in het westen nauwelijks van de grond komt, terwijl er landelijk en binnen Europa al veel kennis over ontwikkeld is. Blijkbaar is er meer nodig dan kennis. We zien dus echt een rol voor ons weggelegd in specifiek regionaal

▲ „Geen boer toonde twee jaar geleden interesse om eendenkroos als veevoer te gaan produceren, terwijl er nu al vier consortia aan de slag zijn met eendenkroos”, noemt manager Frank Lenssinck als voorbeeld voor het belang van melkveeproefbedrijf Zegveld.

onderzoek; een doorvertaling van landelijk ontwikkelde kennis naar maatwerk in de regio en professionalisering van het onderwijs. Uiteraard willen we graag ook echt innovatieve ondernemers helpen naar de juiste plek voor kennis. Dit jaar hebben we voor negen netwerken van veehouders een aanvraag ingediend voor ondersteuning bij Dienst Regelingen (DR). Kunstmestloos boeren op veen met mestscheiding en Iers melken zijn zo twee van deze onderwerpen waar veehouders mee aan de slag willen. LTO, Agrarische natuurverenigingen, waterschappen en provincies willen dat Zegveld blijft, maar de vraag is wie daadwerkelijk wil en durft te investeren”, aldus Frank Lenssinck.

BOSMA ZATHE WORDT DAIRY VALLEY

Vorig jaar kwam de Wageningen Universiteit met het plan om de meeste melkveehouderij praktijkcentra te sluiten en één nationaal centrum te maken. Hiermee willen ze een efficiëntieslag maken en het praktijkonderzoek aanpassen aan de moderne tijden. De functie van de centra als demonstratiebedrijven voor melkveehouders verdwijnt. De wereld is kleiner en melkveehouders zijn innovatief, kennisrijk en slim. „Er is over de toekomst van de zes proefboerderijen nadrukkelijk met de sector overleg geweest”, vertelt Paul Vriesekoop, directeur WUR Livestock Research. „Daaruit kwam naar voren dat er, net zoals het varkenshouderijpraktijkcentrum in Sterksel, één nationaal praktijkcentrum komt voor de melkveehouderij. Het was logisch geweest om dit op de Waiboerhoeve te doen, maar de provincie Friesland kwam met een aanbod om het praktijkcentrum naar Leeuwarden, Bosma Zathe, te verplaatsen. De provincie stelt investeringsmiddelen beschikbaar en is bereid om in een innovatieprogramma te investeren. Bovendien wil ze ook meewerken om te investeren in een educatieprogramma voor de Van Hall Hogeschool in Leeuwarden en de integratie met PTC+. Dat zal het melkveehouderij onderwijs een enorme boost in kwaliteit geven. Er komen zelfs extra lectoraten bij Van Hall Larenstein gericht op de melkveehouderij. De Waiboerhoeve heeft, vooral voor voedingsonderzoek, weliswaar goede faciliteiten, maar in Friesland kunnen we nu het proefbedrijf verder verbreden. Dat zal uiteindelijk het onderzoek en onderwijs in de sector behoorlijk verstevigen en tevens interessant zijn voor het bedrijfsleven."

Op de nieuwe proefboerderij zal geen onderzoek plaatsvinden dat al door boeren in de praktijk wordt uitgevoerd, maar hoe de nieuwe proefboerderij en de onderzoeks- en onderwijs-

programma's er daadwerkelijk uit komen te zien, is nog niet bekend. De sector, Wageningen UR en PTC+ zijn daarover nog volop in overleg. Vriesekoop: „Het wordt absoluut geen proefbedrijf voor Friesland, maar voor heel Nederland. De activiteiten van WUR, Van Hall en PTC+ worden gebundeld en docenten en trainers van PTC+ en de Hogeschool worden meegenomen in het innovatieonderzoek, waardoor er meer synergie ontstaat en kennis sneller beschikbaar komt."

De voorwaarden voor het praktijkcentrum zijn al wel min of meer helder. „Het ontwerp van de stallen moet flexibel zijn en het bouwblok van het centrum groot”, legt Vriesekoop uit, „zodat er snel geschakeld kan worden voor nieuwe en innovatieve onderzoeken. We willen daarom ook een vergunningensysteem, waarmee we snel en ruim kunnen werken en niet drie jaar moeten wachten op een bouwvergunning. Een onderzoek moet binnen een half jaar gestart kunnen worden. Dat betekent dus flexibiliteit met veel ruimte en met een vergunningstraject dat snelheid en vrijheid biedt. De provincie Friesland en gemeente Leeuwarden willen daarin de volledige ondersteuning bieden." Naast het nieuwe proefbedrijf op de Dairy Campus zijn er ook plannen satellietbedrijven op te zetten. Gewone melkveehouderijbedrijven die de kennis openstellen voor de regio. Vriesekoop: „Een soortgelijke opzet als Koeien & Kansen. Er zijn nu door heel Nederland 15 voorbeeldbedrijven die de kennis over het land uitrollen. Ik kan mij voorstellen dat voor verschillende onderwerpen ook dergelijke netwerken worden opgezet." Vriesekoop ziet ook mogelijkheden om de Melkvee Academie belangrijker te maken en te koppelen aan de Dairy Campus in Leeuwarden. „Onderzoek kan dan meteen naar de melkveehouder en het bedrijfsleven worden gecommuniceerd."